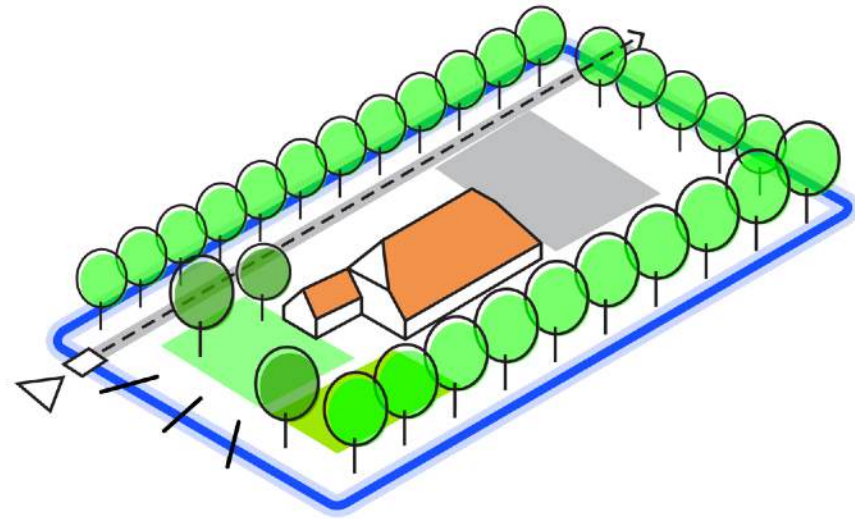


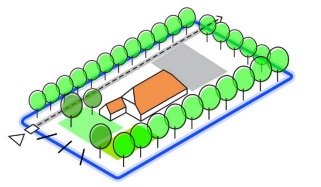


Ervenboek Hollands Kroon

15 november 2023

Van Paridon x de Groot





Inhoud

Inleiding p3

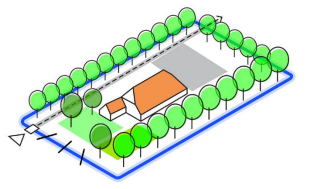
Zes algemene principes
voor meer erfkwaliteit p5

Acht deelgebieden p8

- 1 Wieringen p9
- 2 West-Friesland regio Niedorp p20
- 3 Wieringerwaard p28
- 4 Anna Paulownapolder-Oost p36
- 5 Anna Paulownapolder-West p44
- 6 Polder Waard Nieuwland p51
- 7 Groetpolder p57
- 8 Wieringermeer p64

Colofon p71

Van Paridon x de Groot



Inleiding

Erven zijn gezichtsbepalend en van groot belang voor de beleving van een mooi en open landelijk gebied. Maar het cultuurlandschap verandert: bedrijven breiden uit of krijgen een andere functie. Daardoor kan ook de uitstraling en de impact op het landschap veranderen.

In het open, bedrijvige landschap van gemeente Hollands Kroon spelen de erven een belangrijke ruimtelijke rol; ze zijn al van verre zichtbaar. Bijzonder is dat elke streek in de gemeente Hollands Kroon zijn eigen boerderij- en erftype heeft en een specifieke manier waarop de erven aan de infrastructuur en het landschap zijn gekoppeld. De erven van de Wieringermeer – met de rode dakvlakken bovenuit de groen omkaderde erven – onderscheiden zich duidelijk van bijvoorbeeld de erven met de stolpboerderijen in West-Friesland.

Erven dragen bij aan het landschappelijk raamwerk van de polders. Erven zijn de kleinste nederzettingen van het buitengebied, veelal in particulier eigendom of beheer. Maar omdat ze met zo velen zijn, dragen de erfgebouwen, beplantingen, tuinen en randsloten sterk bij aan de ruimtelijke structuur en beleving van het collectieve landschap. Daarbij zijn erven een expressie van de landelijke woon- en werkcultuur. Op alle erven is de organisatie overal min of meer hetzelfde. De erven tonen zich aan de voorkant met een mooi

voorhuis (soms met opkamer), groente- en siertuinen, een poort of mooie brug over de omgrachting. Aan de achterzijde van het erf wordt gewerkt. Hier bevinden zich de stallen en schuren, landschappelijke beplantingen, het verharde achtererf waar vandaan het land op gegaan kan worden. Door de samenhang van de erfopzet en erfgebouwen met de ondergrond, de landbouw en ontstaansperiode vertellen de erven een eigen verhaal over het gebied. Ze maken onderdeel uit van de cultuurhistorie waarmee ze bijdragen aan de identiteit van de (afzonderlijke) landschapstypen. Omdat alle erven net weer anders zijn, een expressie van hoe de erfeigenaren hun erf vormgeven is dit waardevol voor de beleving van het gebied.

Opzet ervenboek

Voorliggend document geeft een beeld van de rijkdom en variatie aan erven en landschapstypen in de gemeente Hollands Kroon. Per landschapstypen zijn kort een aantal kenmerken beschreven van het landschap, de erfopzet, erfbebouwing en landschappelijke inpassing. Daarbij zijn een aantal tips opgenomen, die behulpzaam kunnen zijn bij de ruimtelijke ontwikkeling en inpassing van erven. Daarbij moet opgemerkt worden dat de beschrijvingen niet één op één gelden voor alle erven in het gebied. Binnen veel gebieden is er in de loop van de tijd een grote variatie aan



aan erftypen ontstaan; variatie in schaal van de erven (bijvoorbeeld kleine burger-erven versus grote agrarische erven), in erftypen (historische erven, ruilverkavelingserven, jonge inplaatsingserven), variatie in mate van gaafheid, etc. Dit maakt dat er steeds per erf gekeken moet worden naar de specifieke kenmerken, in relatie tot de kenmerken van het landschap en de andere erven in de omgeving. Dit document biedt daar inspiratie voor.

Algemene principes

De provinciale Leidraad Landschap & Cultuurhistorie (2017) geeft aan dat de voortgaande veranderingen op erven gepaard gaan met behoud, en liefst versterking, van de erfkwaliteit. Dit is essentieel voor de kwaliteit van het Noord-Hollandse landschap. De volgende drie ambities en de bijbehorende ontwikkelprincipes zijn vertrekpunt bij het streven naar ruimtelijke kwaliteit:

(1) De opzet en inpassing van het erf zijn afgestemd op het omringende (historische) landschap.

De ruimtelijke kwaliteit is gebaat bij:

- het inpassen en uitbreiden van erven volgens het gebiedseigen karakter;
- het verbinden van het erf met de omgeving.

(2) Het erf heeft een heldere indeling met een representatieve voorzijde en een functionele Achterzijde.

De ruimtelijke kwaliteit is gebaat bij:

- een heldere indeling van voor- en achtererf met bijpassende uitstraling.
- het situeren van bebouwing evenwijdig aan de verkavelingsrichting.
- behoud of herstel van de zichtlijn vanaf de weg naar het landschap, over het erf(pad).

(3) Het erf heeft robuuste randen en gebiedseigen beplantingssoorten.

De ruimtelijke kwaliteit is gebaat bij:

- het behouden en/of versterken van typerende erfranden.
- het gebruikmaken en behouden van gebiedseigen beplanting(selementen).

Een historische en landschappelijke analyse helpt bij het inzichtelijk maken van de gebiedseigen kenmerken.

(<https://leidraadlc.noord-holland.nl/wp-content/uploads/2017/12/download-Agrarische-erven-PDF.pdf>)



Zes algemene principes voor meer erfkwaliteit

Alle erven hebben een herkenbare opzet die samenhangt met het gebied waar ze voorkomen. Toch zijn ze allemaal net iets anders. Ze geven persoonlijkheid, detail en sjeu aan het landschap.

Principe 1

Inspiratie uit historische kenmerken

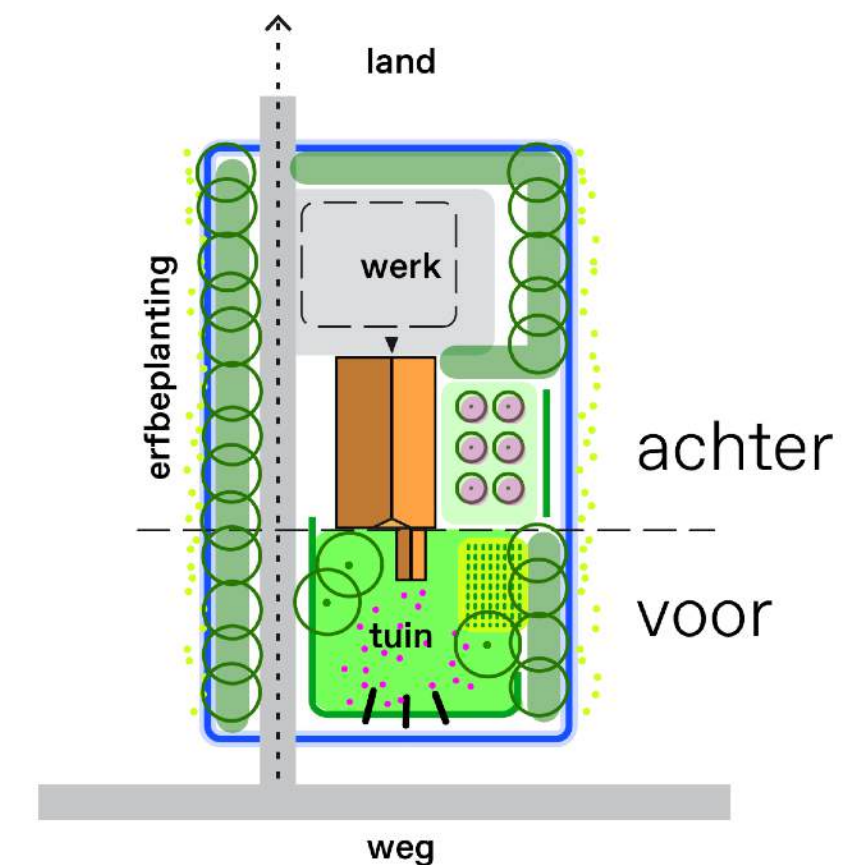
De oorspronkelijke opzet, architectuur en uitstraling van de erven bieden houvast en inspiratie voor de verdere ontwikkeling van het erf. In elk gebied zijn de erven anders qua structuur, bebouwing, inrichting, beplanting en in de relatie met het omliggende landschap. Door de historie van het erf in context van het omliggende landschap te verkennen wordt zichtbaar wat de bijzondere, unieke kenmerken van het erf en de omgeving zijn. Door de karakteristieke elementen in beeld te brengen en te benoemen, kunnen ze in het plan ingezet worden voor nieuwe ontwikkelingen. Dit versterkt zowel het karakter van het nieuwe erf als het gebied waar ze deel van uitmaken. Dit is basis voor de ontwikkeling van erfkwaliteit.

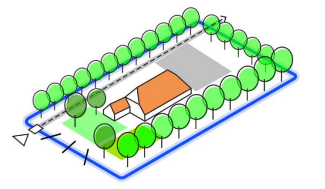
Principe 2

Heldere scheiding tussen voor-achter als basis

Alle erven hebben oorspronkelijk een heldere indeling in een voor- en achterkant. 'Achter' wordt gewerkt; hier bevinden zich de stallen en schuren, opslag en logistiek en de routes naar het land. 'Voor' is de representatieve kant van het erf; hier toont het erf zich met een siergevel, siertuin, een poort of mooie brug over het water. Deze indeling in een voor- en achterkant heeft nog steeds waarde.

Op de grote erven komen steeds vaker de functies van 'achter', zoals de opslag, logistiek, grote schuren en stallen, aan de weg - en daarmee aan de voorzijde van het erf - te liggen. Het wonen en de representatieve kwaliteiten raken daarmee overschaduw door de grote maat van de bedrijfsbebouwing en logistieke activiteiten. Een heldere voor-achterindeling leidt tot een betere erfkwaliteit. Er ontstaat weer een gepaste afstand tussen de weg en de bedrijfsactiviteiten, met aan de voorkant meer ruimte voor representatie, het wonen, siertuinen en erfbeplantingen.





Principe 3

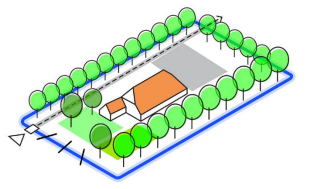
Samenhangend ensemble van erfgebouwen

Op erven is er een herkenbaar onderscheid tussen hoofd- en bijgebouwen. Het hoofdgebouw is de boerderij met het woonhuis. Waarbij het woongedeelte het meeste gedetailleerd is. De bijbouwen zijn onderschikt vormgegeven en hebben een schuurachtig karakter. Het materiaal- en kleurgebruik van bijbehorende bouwwerken is afgestemd op of passend bij het hoofdgebouw en de directe omgeving. Nieuwe bedrijfsgebouwen worden evenwichtig op de bestaande bebouwing gerealiseerd.

Principe 4

Robuuste erfinpassing

De agrarische bedrijven nemen af in aantal, maar worden vaak wel steeds groter. De omvangrijke bedrijven, met grote stallen, schuren, veel opslag en verharding voor logistiek, vragen om een evenredig grote erfinpassing, die aansluit op de schaal en omvang van het bedrijf. Met een erfinpassing van formaat kan er weer een vanzelfsprekende ruimtelijke relatie tussen het erf en het omliggende landschap ontstaan. Dit kost grond, maar biedt ook nieuwe kansen en mogelijkheden voor het bedrijf. Denk bijvoorbeeld aan beplantingen rond het erf voor voedergewassen, agroforestry, het vergroten van biodiversiteit of windsingel, een boomgaard als ontvangstplek voor publiek of mini-camping, een rietzone voor waterzuivering en wateropvang en siertuinen voor de uitstraling van het bedrijf.



Principe 5

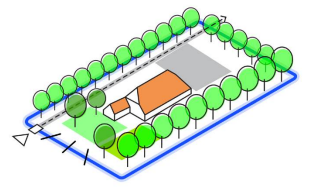
Verbindt het erf met de omgeving

Agrarische bedrijven hebben - ieder op hun eigen manier - veel te bieden aan de omgeving: een mooi erf of boerderij met historie, een bijzonder product, productiewijze of verhaal. Voor de bedrijven zijn dit soms vanzelfsprekende kwaliteiten, maar voor omwonenden, bezoekers en recreanten is dit vaak bijzonder of interessant om te zien. Daarbij is er vanuit de maatschappij steeds meer interesse voor de landbouw en wijze van voedselproductie. Door op de erven de ontmoeting aan te gaan kan meer betrokkenheid ontstaan bij de productie en de opgaven waar de landbouw voor staat. Praktisch kan hier zeer verschillend invulling aan worden gegeven, passend bij het landschap, het bedrijf en de aard van de ondernemers. Zo kunnen er paden door het land en langs het erf worden opengesteld. Passanten kunnen de mogelijkheid krijgen om het bedrijf te bekijken, een blik in de stal te werpen of producten op het erf te kopen. Er kunnen activiteiten georganiseerd worden. Of de omgeving kan een kans krijgen om deel uit te maken van het bedrijf en te participeren in bijvoorbeeld onderhoud van groensingels en oogst van producten.

Principe 6

Verbindt het erf met de opgaven van de toekomst.

Het maken van een erfplan gaat om het maken van een toekomstplan. Waar moet het bedrijf zich naar toe ontwikkelen? Hoe moet het bedrijf zich gaan verhouden tot de omgeving? Hoe kan het invulling gaan geven aan de opgaven van de toekomst? De roep om meer biodiversiteit, kringlooplandbouw, verbreding, waterberging, duurzame energie en gezonde leefomgeving zullen een plek moeten gaan krijgen in het landschap, als onderdeel van de agrarische bedrijven. Sommige bedrijven zijn hierbij koplopers, ze werken al decennia aan een duurzame natuurinclusieve landbouw, het zit als het ware in de genen. Anderen moeten de komende periode een belangrijke slag gaan maken. Het maken van een erfplan is een uitgelezen moment om hier aandacht aan te geven.



Acht deelgebieden

Er zijn acht deelgebieden in de gemeente te onderscheiden:

1. Wieringen
2. West-Friesland regio Niedorp
3. Wieringerwaard
4. Anna Paulownapolder-Oost
5. Anna Paulownapolder-West
6. Polder Waard-Nieuwland
7. Groetpolder
8. Wieringermeer.

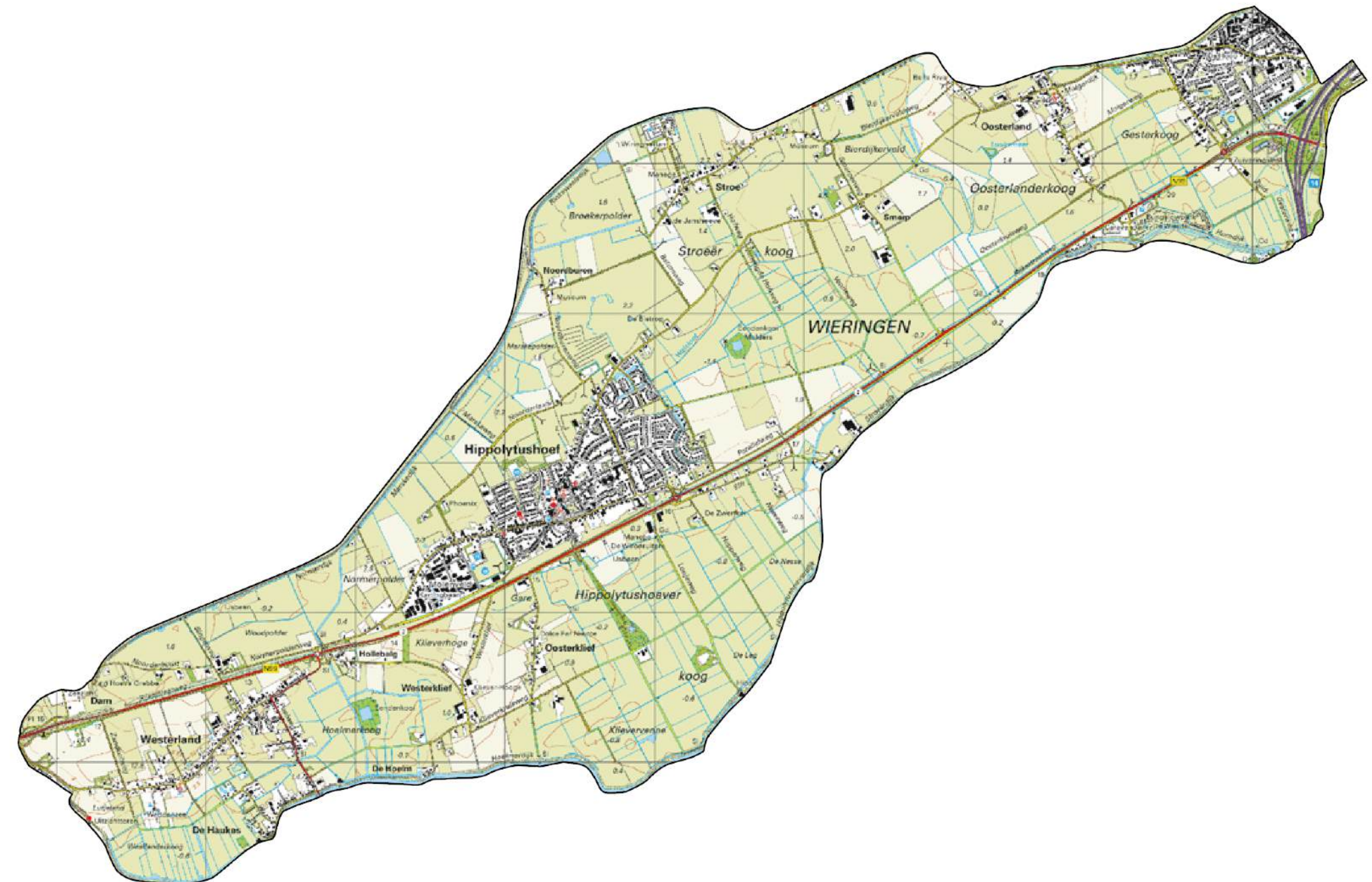




1 Wieringen

Samenhang met het landschap

Wieringen is een oud waddeneiland. Kenmerkend is het reliëf, met hoge en lage delen. De hoog gelegen keileemruggen leenden zich van oudsher goed voor bewoning en de lager gelegen vlakten - die soms nog wel eens overstromden - voor gemeenschappelijke weidegronden. Nog steeds staan de meeste boerderijen hoog op de ruggen, waardoor ze in sterke mate het landschap tekenen. De boerderijen staan verspreid, maar soms vormen ze groepen, als een zwerm.

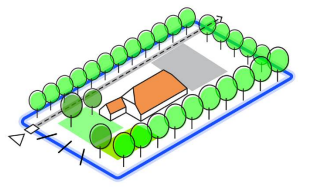




Open landschap met oorspronkelijk
tuunwallen



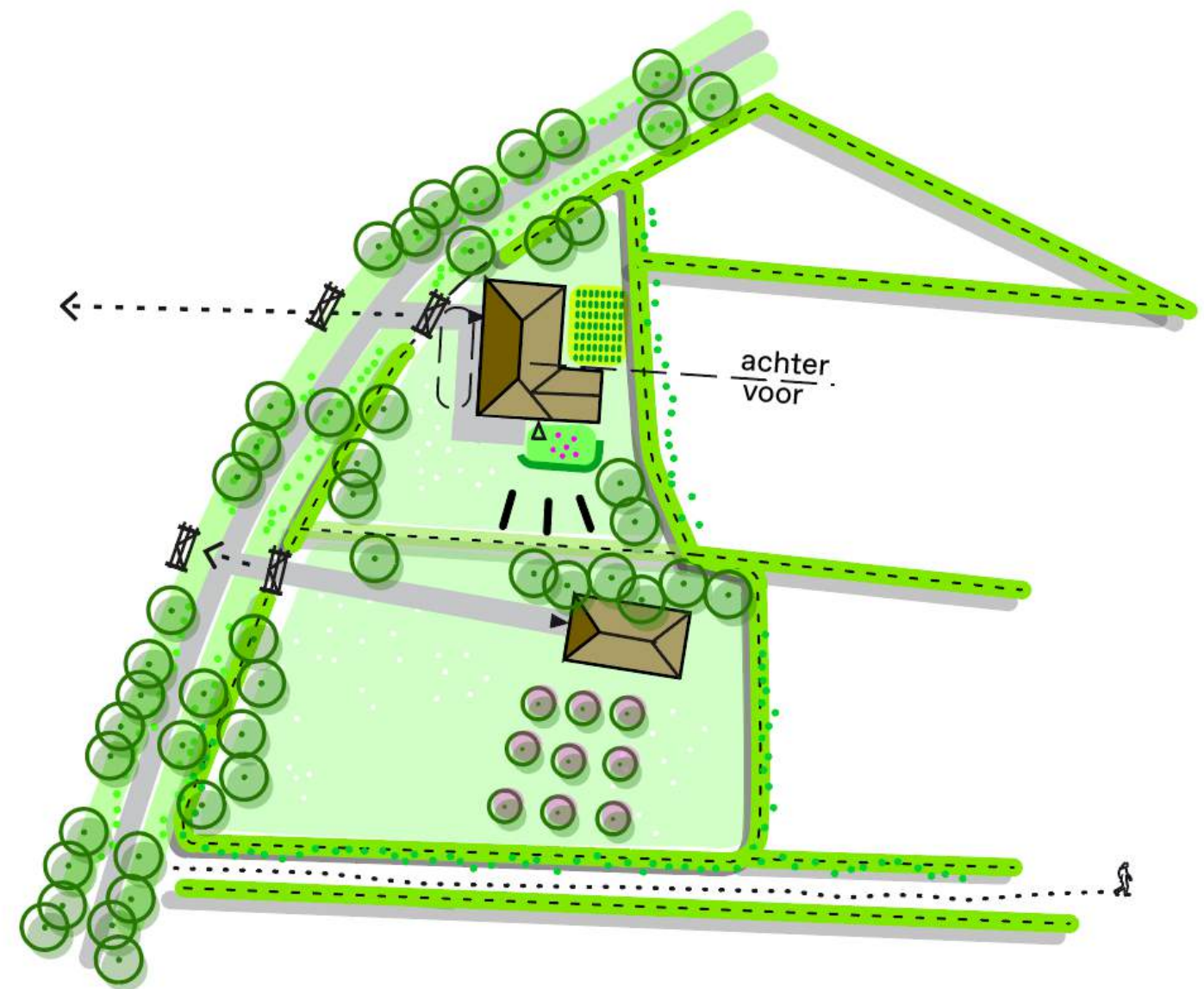
Resterende tuunwallen met verspreid langs de wegen en erven
grote bomen



Hoofdopzet erf

Karakteristiek voor Wieringen zijn de tuunwallen, rond de erven en percelen. Veel erven hebben onregelmatige vorm, nauw samenhangend met het omringende landschap. De boerderijen zijn hierbij niet georiënteerd op de weg: de situering is een combinatie van de verkaveling; de wens om de langsgevel op het zuidwesten te leggen, het vooreind naar het zuidoosten vanwege de wind, en de helling van het terrein, wat onder andere de mestafvoer vergemakkelijkte.

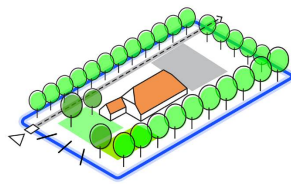
De voorkant van de boerderij is het woongedeelte, het representatieve deel. Op Wieringen was dit vaak alleen maar een eenvoudig graslandje waarop men grazend jongvee of zieke dieren in de gaten hield. Soms waren er enkele eenvoudige sierperken. Ook een moestuin, bleekveld en boomgaard horen thuis op het voorerf. Het achtererf werd minder intensief onderhouden en is vooral praktisch ingericht. Hier staan de bedrijfsgebouwen.



- erfbebouwing
- erforiëntatie
- voordeur
- achterdeur/deeldeur
- erfverharding/ logistieke ruimte
- siertuin
- groententuin
- boomgaard
- (bloemrijk)gras
- grote bomen
- tuunwal
- landhek
- TIP: leg een tuunwal of wandelpad aan

Bosje/grote bomen
Op achtererf
(beschutting tegen
de zeewind)

Grote solitaire
Bomen



Open voorerf

Tuunwal

Eenvoudig siertuin
bij het voorhuis

Open voorerf

Tuunwal



Erfbebouwing

Wieringen heeft (naast stolpboerderijen) een eigen kenmerkend boerderijtype: een L-vormige opzet waarbij de schuur haaks op het woonhuis staat en aan één zijde is afgekapt. Karakteristiek is de hoge gepotdekselde en geteerde houten achtergevel van de schuur.

De boerderijen staan veelal op het midden van het erf. De bijgebouwen staan achter of schuin achter de boerderij en staan gelijk aan of achter de achtergevelrooilijn.

Landhekken zijn ook vaak zwart uitgevoerd, in samenhang met de erfbebouwing.



Skurskot:
Zwart hout
Rieten kap

Voorhuis:
Gele steen

Karakteristiek Wieringer boerderij



Zwarte achtergevel



Geel voorhuis



Landhekken in samenhang met de erfbebouwing.



Zwart houten
landhek

Zwart houten
bijgebouwen
met rieten kap



Landschappelijke inpassing erf

Karakteristiek voor Wieringen zijn de tuunwallen (lage wallen van opgestapelde plaggen) rond de erven. De verbinden de erven met het omliggende land. Veel van deze tuunwallen zijn rond 1930-1940 verdwenen, en vervangen door prikkeldraad en soms hagen of bossages op de erfranden. De grens tussen het erf en het weiland is soms vaag. Beplanting op de zijgrenzen van het erf lopen regelmatig verder het landschap in, als onderdeel van een landschappelijke beplantingsstructuur.



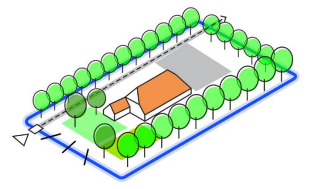
Erfinpassing is onderdeel van de landschappelijke beplantingsstructuur



Voorbeelden van erfbosjes



Voorbeelden van hagen op het erf



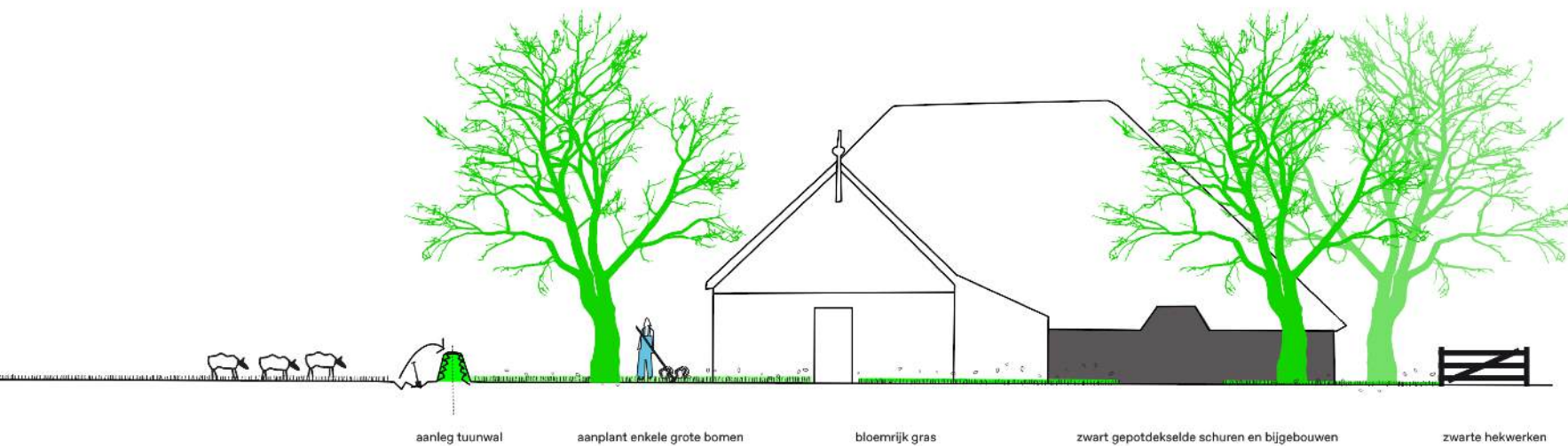
TIPS

Herstel de tuunwallen

Richt erven in met (bloemrijke) grasweides, bosjes, aantal grote solitaire bomen en bijvoorbeeld een mooie sier- of moestuin bij het huis.

Leg nieuwe wandelpaden aan, tussen twee (nieuwe) tuunwallen.

Gebruik zwart hout voor schuren, bijgebouwen en landhekken.



Voorbeeld wandelpad tussen twee tuunwallen, langs het agrarisch bedrijf: een aantrekkelijk welkom op het bedrijf.



2 West-Friesland regio Niedorp

Samenhang met het landschap

De omgeving van Nieuwe Niedorp-Kolhorn maakt deel uit van het westelijk deel van West-Friesland, binnen de Westfriese Omringdijk. Het is een oud zeekleilandschap, met een rijke, gevarieerde ontwikkelingsgeschiedenis. De erven werden veelal in bebouwingslinten gebouwd, op de hoger gelegen kreekruggen, aan dijken en afwateringen. Van oudsher is de verkaveling strookvormig met lange relatief smalle percelen. Waar (veel) overstromingen plaatsvonden is de verkaveling op den duur blokvormig geworden. Door ruilverkaveling zijn ook veel smalle percelen samengevoegd, waardoor grote blokken ontstonden.

De Westfriese bebouwingslinten verschillen onderling aanmerkelijk van karakter. Kenmerkend is steeds open landschap aan beide zijden van het lint. Er zijn schaalverschillen tussen de verschillende erven.

In West-Friesland zijn veel monumenten, stolpen en beschermde dorpsgezichten (Barsingerhorn, Kolhorn), waar de erfkwaliteit en samenhang met het omliggende landschap extra aandacht vraagt.

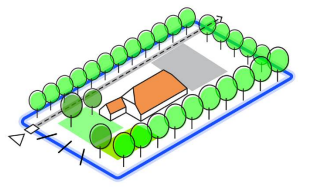




Stolpboerderij

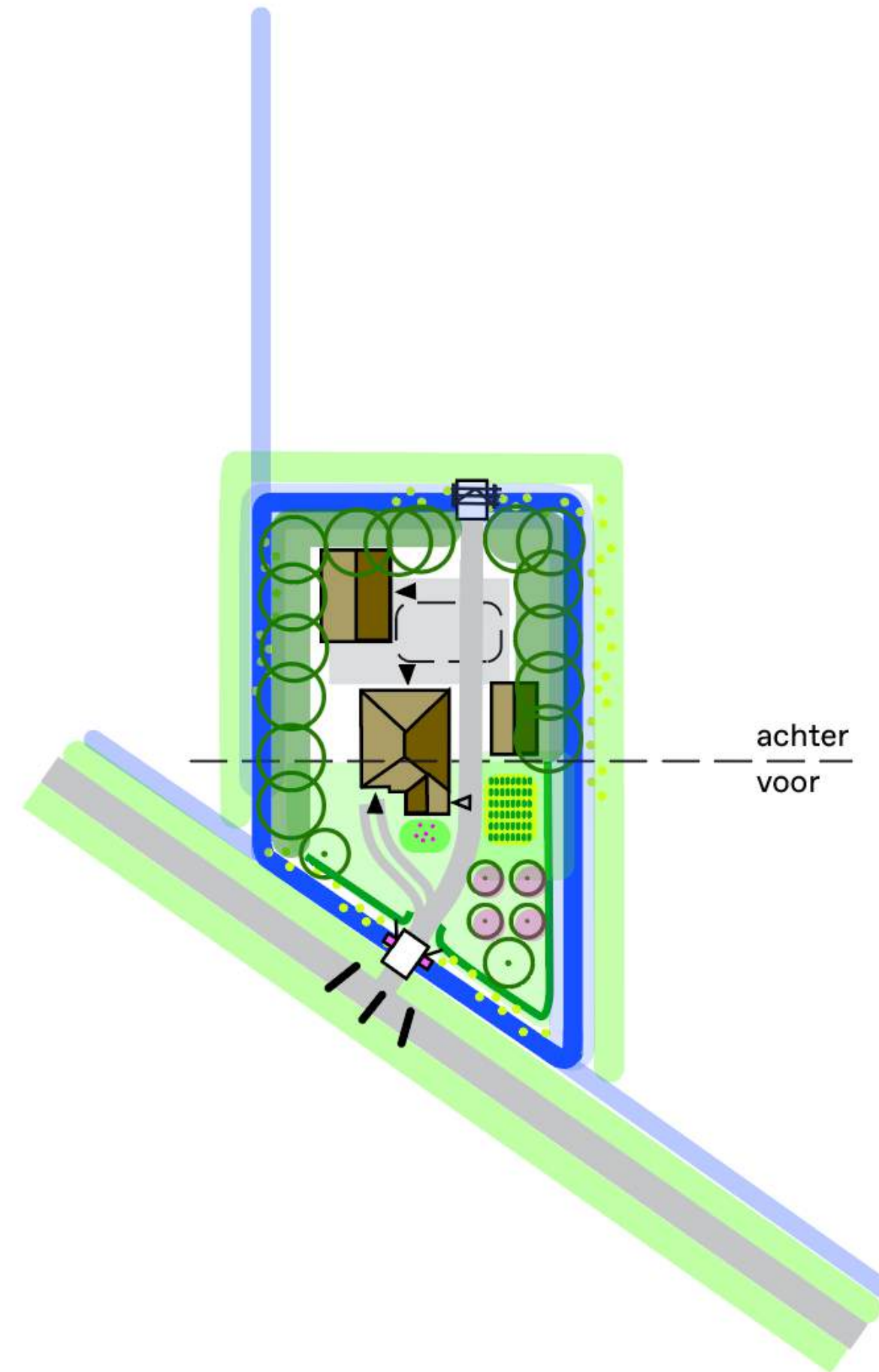


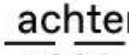
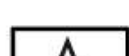
Bebouwingslinten met stolpboerderijen, erfbeplantingen en tuinen



Hoofdopzet erf

Kenmerkend voor West-Friesland zijn stolpboerderijen. Deze staan veelal op de kop van langgerekte weidekavels, waarbij ze de richting van de kavels volgen. Ze staan zo vaak niet haaks aan de weg, maar juist een beetje schuin. De erven zijn veelal onregelmatig van vorm. Ze worden in het algemeen begrensd door sloten in combinatie met erfbeplantingen. In sommige linten geeft een brug over de wegsloot toegang tot het erf. De erven tonen zich aan de voorzijde met een voortuin. Het achtererf was praktisch ingericht. Hier staan de bedrijfsgebouwen. Kenmerkend is het doorzicht naar het weiland achter het erf: vanaf de weg heb je via het erf zicht op het achterland. Dichter naar de kern van lintdorpen staan de woningen en bijgebouwen dicht op elkaar en is soms geen doorzicht over het erf mogelijk. Het erfpad eindigt dan bij een wagenschuur of ander bijgebouw.



-  erfbebouwing
-  achter
voor erforientatie
-  voordeur
-  achterdeur/deeldeur
-  erfverharding/ logistieke ruimte
-  siertuin
-  groententuin
-  boomgaard
-  (bloemrijk)gras
-  grote bomen
-  beplantingssingel
-  randsloot
-  brug met poort
-  landhek



Erfbebouwing

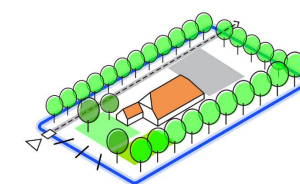
Bij de stolpboerderij rust het piramidevormige dak op het vierkant. Typisch voor deze streek is de West-Friese stolpboerderij, al komt de Noord-Hollandse stolp ook voor. De oudste boerderijen zijn die met een voorhuis met daarachter de eigenlijke stolp.

De West-Friese stolpboerderij heeft de darsdeuren aan de voorkant, zodat hooi en vee via de weg de boerderij in gebracht kon worden. Deze boerderijen hebben doorgaans prachtige donkergroen geverfde voordeuren met in het bovenraam fraaie versieringen. Vaak is dat een levensboom: een krullerig takkenpatroon. In heel oude stolpen is nog een rouw- en trouwdeur aanwezig. Dit type wordt steeds zeldzamer.

De nieuwere boerderijen zijn van het Noord-Hollandse type. Deze werden in de 19de en 20ste eeuw gebouwd. Zij hebben de darsdeuren aan de achter- of zijkant. De darsdeur gaf vroeger direct toegang tot de koegang. Wanneer je de deur opendeed, stapte je zo achter de koeien.



Stolpboerderij, westfriesse type



Landschappelijke inpassing erf

De voorerven zijn vaak eenvoudig, maar rijkelijk ingericht, met gras, hagen en enkele grote solitaire of leibomen voor het huis, een aantal sierperken en naast de boerderij een moestuin, bleekveld of boomgaard. In sommige linten geeft een brug over de wegsloot toegang tot het erf.

Aan de achter- zijkanten worden de erven begrensd door boomsingels, vaak met onderbeplantingen. Deze beplantingen zijn functioneel en inheems. Bomen en struiken dienen als windsingels, leveren hout en houden de oevers vast.



Haag voor de boerderij, enkele grote sierbomen



Kleine weide naast de boerderij, sloot om het erf



Haag voor de boerderij, enkele grote sierbomen



Boomsingel rond het erf met water



Boomgaard naast de boerderij



TIPS

Houdt de stolpenstructuur herkenbaar en beleefbaar in het landschap. Plaats eventueel nieuwe schuren, stallen achter de stolpboerderijen en pas deze zorgvuldig in in het landschap.

Pas de erven landschappelijk in, met mooie hagen, toegangsbruggen, gazons, grote solitaire bomen, siertuinen, moestuinen, boomgaarden en landschappelijke beplantingen rondom.

Heet bezoekers welkom op het erf of maak wandelpaden langs het erf en door het landschap, om mensen kennis te laten maken met het mooie, bijzondere west-friese landschap.



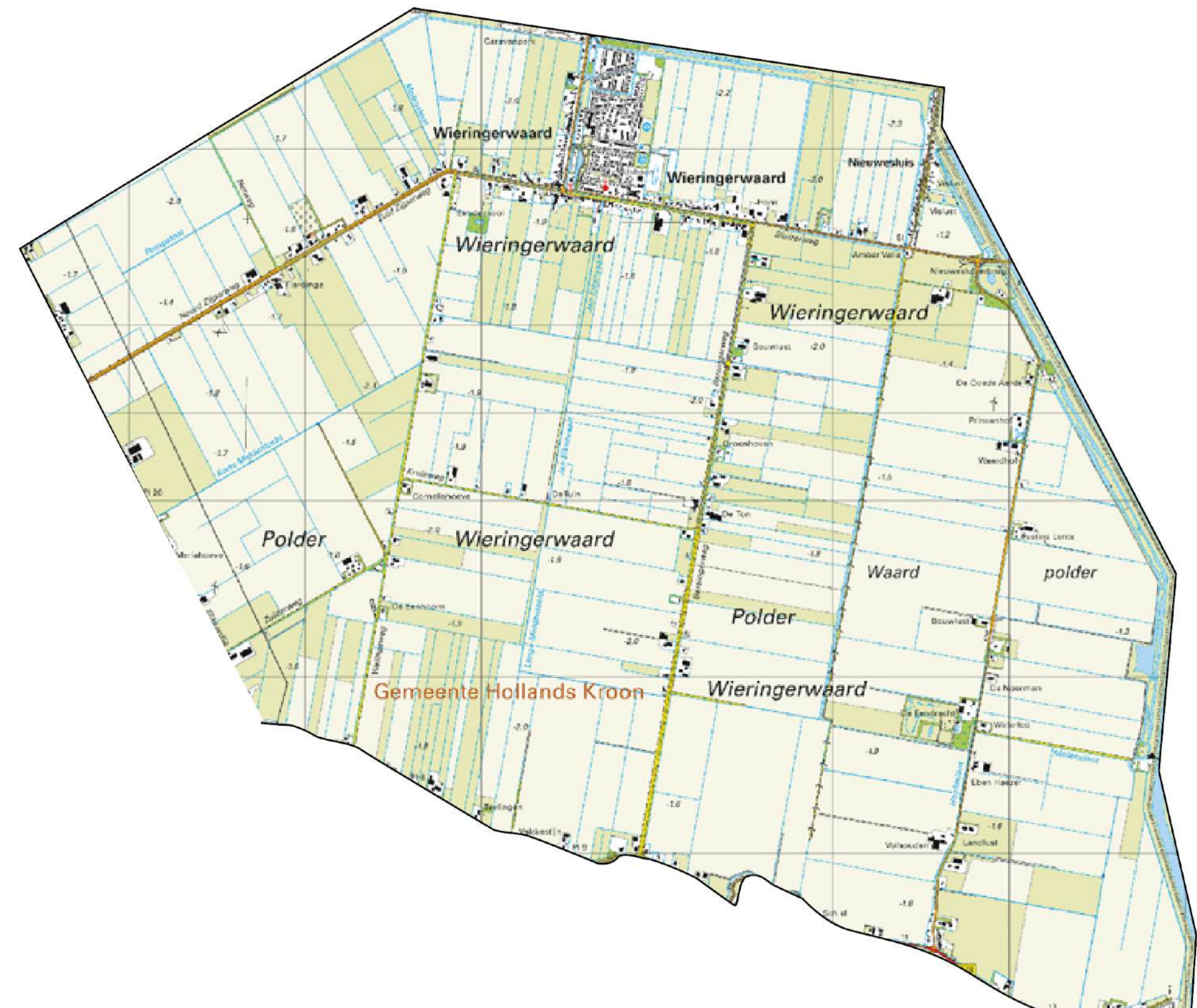
Heet bezoekers welkom op het erf
(Voorbeeld Klaver in Nieuwe Niedorp)



3 Wieringerwaard

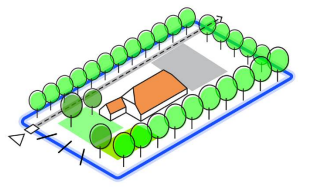
Samenhang met het landschap

De Wieringerwaard is de oudste inpoldering in de kop van Noord-Holland. De polder werd in 1601 drooggelegd. De lange nieuwe polderwegen en waterlopen werden ingericht met enige grandeur. Zo bestaat de belangrijkste as, de Noord Zijperweg/ Sluizerweg uit een dubbele weg gecombineerd met een vaart en beplanting. Hierlangs liggen verspreid erven met veel groen en herenboerderijen. In de 19e eeuw verwierf de Wieringerwaard de bijnaam 'Pauwenstad', door de grote, prachtige boerderijen die werden gebouwd door de winsten in de handel van vlees, graan en melk. De boeren investeerden in de eigen polder door het bouwen van prachtige boerderijen.





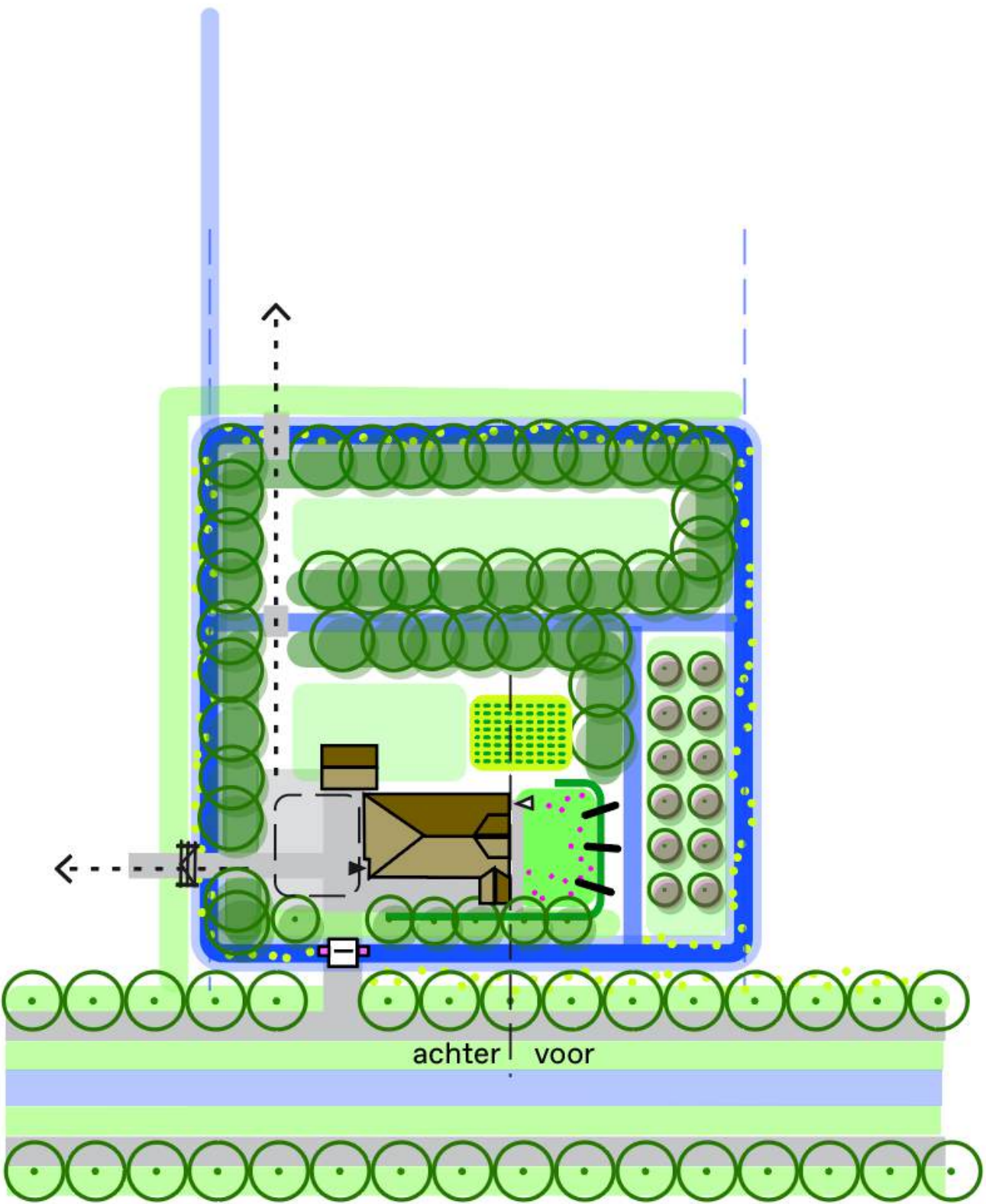
Erven met grandeur, langs beplante polderwegen en vaarten



Hoofdopzet erf

De erven in de Wieringerwaard liggen haaks op de weg en worden omgeven door water en royale beplantingen. Sommige erven hebben een markante randsloot rondom, met sierlijke bruggen en smeedijzeren hekwerken als entree naar het erf.

Vrijwel alle erven zijn georiënteerd aan de weg. Vaak met een doorzicht over het erf naar de landerijen. Het erfpad loopt in een rechte lijn van de weg over het erf. Soms is het erfpad aan een zijde beplant met laanbomen. De erven hebben een duidelijk voor- en achtererf. Het voorerf met de stolp met erfbeplanting is de blikvanger. De bijgebouwen staan achter de stolp. De fruitboomgaard is een belangrijk element op het erf. Gelegen naast de woning bepaalt deze voor een belangrijk deel de identiteit van het erf.



- erfbebouwing
- erforientatie
- voordeur
- achterdeur/deeldeur
- erfverharding/ logistieke ruimte
- siertuin
- groententuin
- boomgaard
- (bloemrijk)gras
- grote bomen
- beplantingssingel
- randsloot
- brug met poort
- landhek
- TIP: wees een 'pauw', investeer in erf en landschap



Erfbebouwing

Kenmerkend voor de Wieringerwaard zijn de stolpboerderijen en herenboerderijen die verspreid langs de lange polderlijnen liggen. De grote piramidevormige kappen schemeren tussen de bomen door boomkruinen. De erven bieden beslotenheid, groen, afwisseling, detail en vooral menselijke maat aan de polderlijnen.

De boerderijen hebben hier vaak rijkelijke detaillering. De herenboerderijen zijn overblijfselen een agrarische bloeiperiode in de 19e eeuw.



Villa-boerderij (Bouwlust)



Stolpboerderij



Herenhuis voor boerderij



Landschappelijke inpassing erf

Kenmerkend is de stevige, rijkelijke beplantingsstructuur, met boomgaarden, erfbosjes, bossingels, bomenlanen en hagen. Een deel van de erven wordt rondom begrensd door sloten, vrijwel alle erven hebben zijsloten. Typerend is de lengtesloot die vaak de scheiding vormt tussen de boomgaard en het woonerf. Deze smalle sloot zorgt voor afwatering van de boomgaard en dienst als veekering voor kleinvee in de boomgaard.

De erven hebben een verfijnde detaillering met sierhekken, grindpaden en siertuinen bij de voorhuizen.



Omgrachting

Bomenrijen

Toegangspoort



Sierlijk hekwerk



Grote boomgaard voor de boerderij



TIPS

Pas nieuwe ontwikkelingen zorgvuldig in. Plaats nieuwe stallen of schuren achter de stolpboerderijen. Behoud de doorzichten over het erf, naar achteren.

Richt de erven zorgvuldig in. Met fijne grindpaden, gras, hagen, verfijnde hekwerken en een siertuin voor de boerderij.

Pas de erven landschappelijk robuust in, met erfbosjes, royale boomgaarden, boomsingels en waterlopen. De erfplantingen kunnen een eigentijdse betekenis krijgen, bijvoorbeeld als voedselbos of theetuin.

Wees als een pauw! Investeer in mooie erven en een aantrekkelijk landschap.



Historische boerderij (monument)

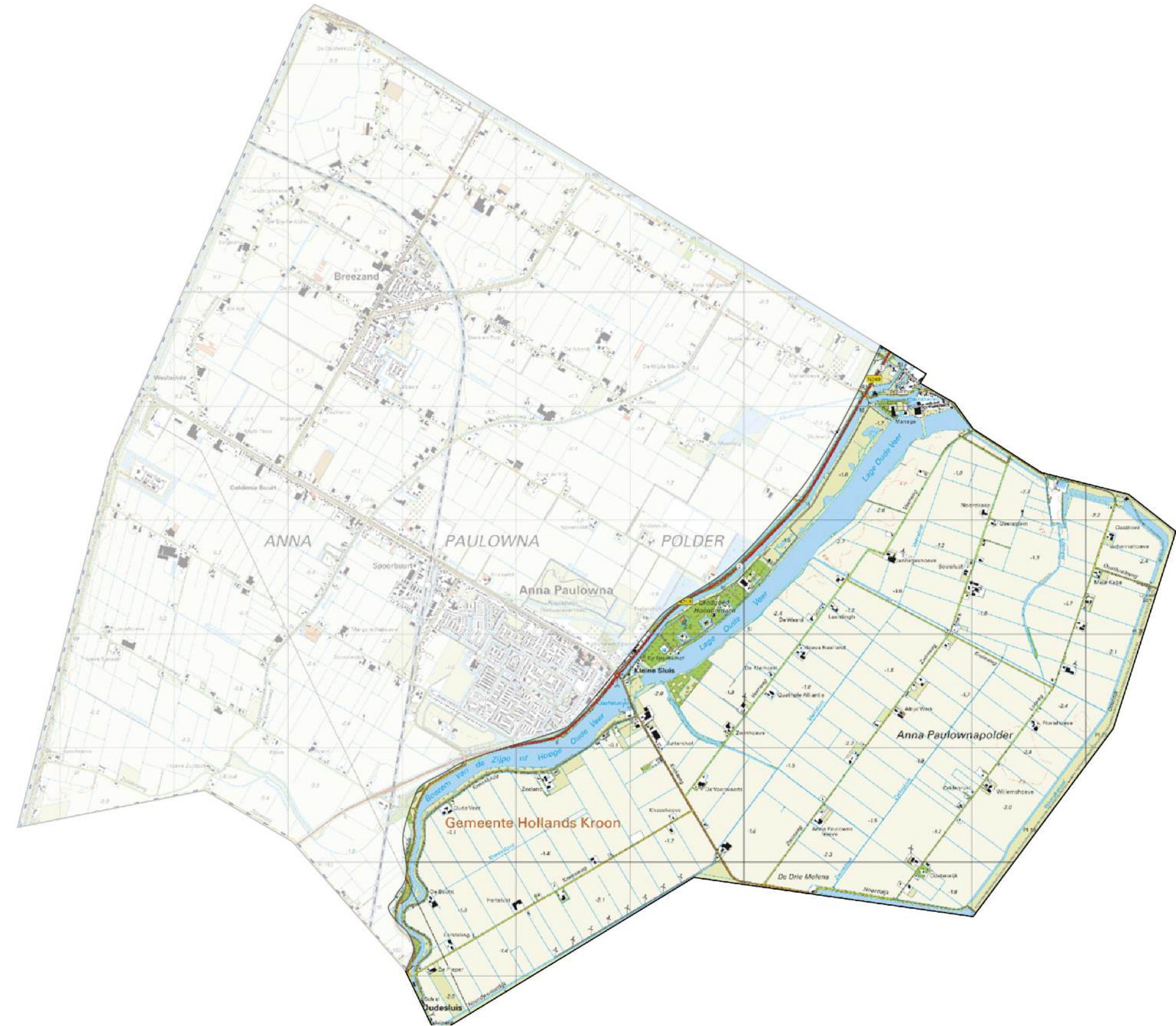


4 Anna Paulownapolder-Oost

Samenhang met het landschap

De Anna Paulownapolder is in 1846 ingepolderd (anderhalve eeuw, na de Wieringerwaard). De polder heeft een min of meer noordoost-zuidwest georiënteerde rationele verkaveling.

Het oostelijk deel van de Anna Paulownapolder is - in tegenstelling tot het westelijk deel - overwegend in akkerbouwmatig gebruik. De erven liggen verspreid langs lange wegen, als eilanden van groen in de open ruimte van de polder. De polder en erven zijn in het algemeen sober ingericht.

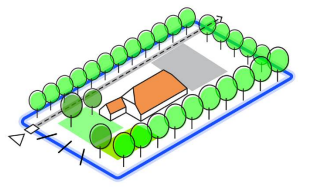




Groene erven verspreid langs de lange, rechte polderwegen



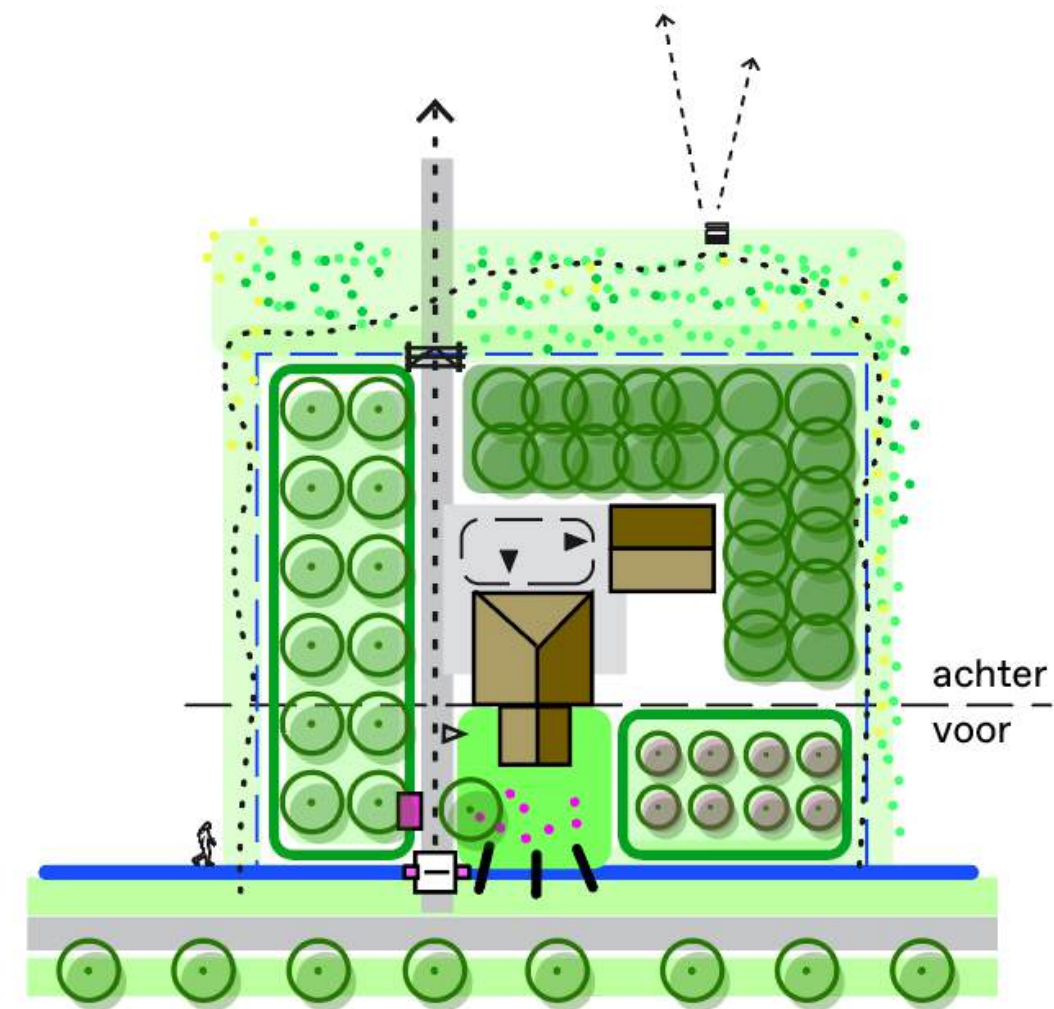
Groene erven verspreid langs de lange, rechte polderwegen

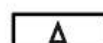
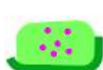


Hoofdopzet erf

De erven zijn vierkant of rechthoekig van vorm, waar bij de boerderijen op de weg zijn georiënteerd. De erven hebben van oorsprong enige erfbeplanting, bestaande uit boomsingels, een boomgaard en hagen.

Het schema laat de kansen van een meer stevig ingeplant erf zien, met hagen, bosjes en bomen. De kwaliteit van groene erven in een open ruimte kan hiermee worden versterkt.



-  erfbebouwing
-  erforientatie
-  voordeur
-  achterdeur/deeldeur
-  erfverharding/ logistieke ruimte
-  siertuin
-  groententuin
-  boomgaard
-  (bloemrijk)gras
-  grote bomen
-  beplantingssingel
-  randsloot
-  dam met damhek
-  landhek



Erfbebouwing

In de Anna Paulownapolder staan vooral kop-rompboerderijen en een enkele stolpboerderij. Er is geen duidelijk samenhangende signatuur.



Kop-romp-boerderij



Stolpboerderij met een dubbel vierkant



Kop-romp-boerderij



Landschappelijke inpassing het erf

Een aantal erven zijn ingepast met tuinen, water rond het erf en landschappelijke beplantingen.

Oorspronkelijk was de erfinpassing verfijnder, door combinaties van hagen, bomenrijen, bosjes, solitaire bomen en mooie hekwerken.



Voorbeeld van een erfinpassing



TIPS

Maak op de erven een helder onderscheid tussen voor (met een voortuin en hagen) en achter (werkdeel, verharding, parkeren, opslag). De erfbebouwing vormt qua vormgeving, kleur- en materiaalgebruik een samenhangend geheel, met een duidelijk onderscheid in hoofd- en bijgebouwen.

Ontwikkel een robuuste landschappelijke inpassing voor de erven, met sloten rond het erf, damhekken, hagen, solitaire bomen, bosjes en boomweiden.

Geef de erven brede groene randen, met bloemrijke, biodiverse bermen en zoomen. Dit biedt ook kansen om kleine plekken te maken waar mensen even kunnen 'landen' en genieten van het landschap.



TIP: Groene zone om het erf met bank om even van het erf en landschap te genieten.



5 Anna Paulownapolder-West

Samenhang met het landschap

Het westelijk deel van de Anna Paulownapolder werd oorspronkelijk ingericht als veeteeltgebied. Nu is het een belangrijk bollenteeltgebied. Veel oorspronkelijke erven zijn daarop aangepast. Deze erven zijn veelal grootschalig, met grote loodsen en logistiek. Deze erven worden afgewisseld door historische en veel kleinere erven met woonbebouwing.

In dit deel van de polder zijn de hoofdwegen deels op de kreekruggen aangelegd, waardoor de wegen een wat organische verloop hebben, zoals langs de Middenweg. Veel wegen worden begeleidt door brede vaarten. Op andere plekken volgen de wegen juist de orthogonale polderverkaveling. Het is zo een polder met verschillende gezichten.





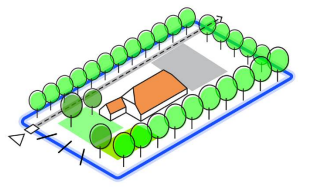
Historische erven op een kreekrug



Grootschalige erven langs rechte polderwegen



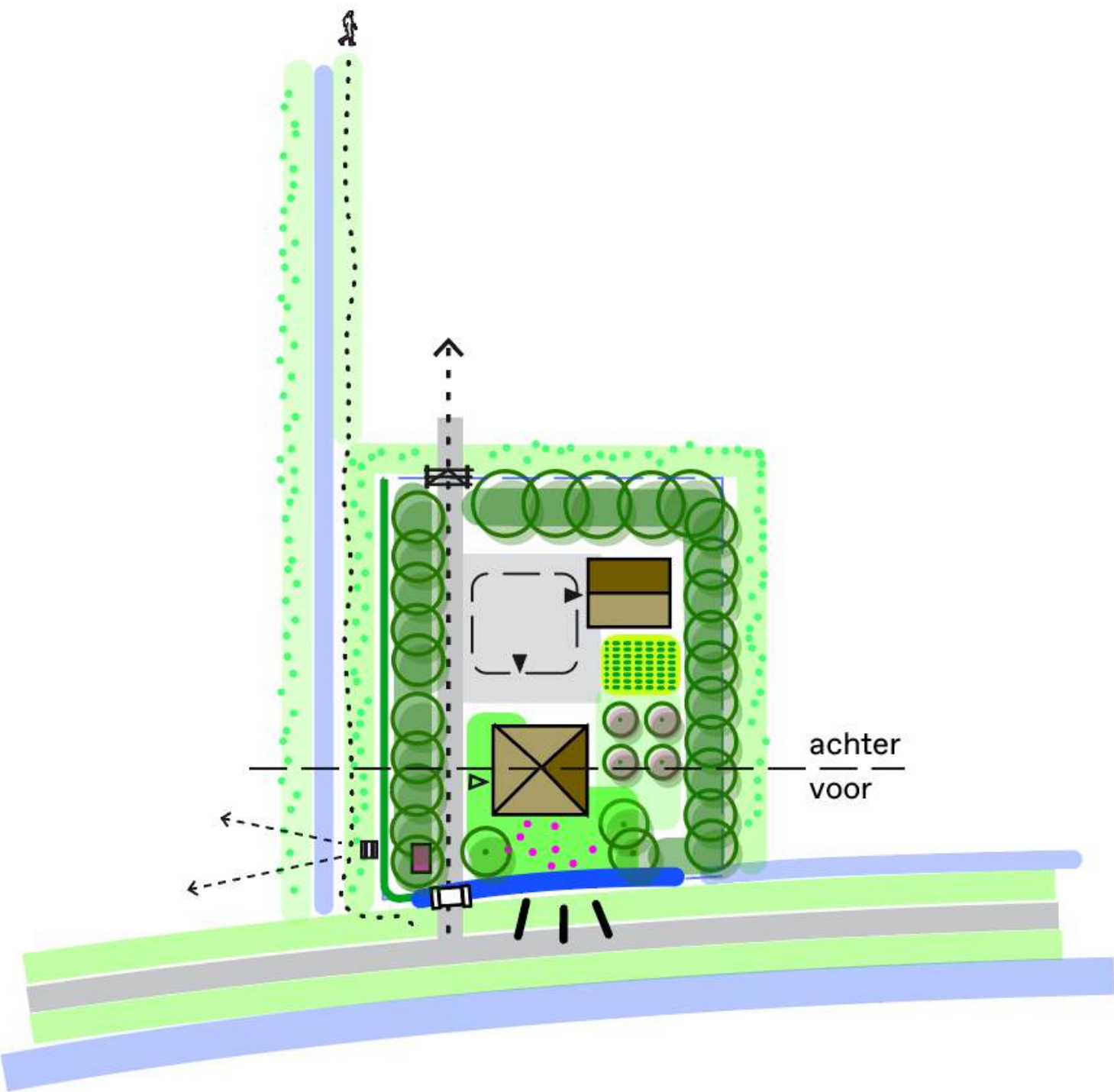
Logistieke erven



Hoofdopzet erf

De Anna Paulownapolder kent verschillende erftypen. Bijzonder zijn de historische stolpboerderijen en koprompboerderijen met water voorlangs. De erven zijn vierkant of rechthoekig van vorm. De boerderijen staan georiënteerd op de weg. Het voorerf is groen ingericht, vaak met een siertuin voor het woonhuis, hagen en enkele grote solitaire sierbomen. Aan de buitenzijde is het erf ingepast met landschappelijke beplantingen.

Veel andere erven hebben een meer grootschalige opzet met veel logistiek op het erf. Hier is vaak het onderscheid tussen voor en achter vervaagd, zijn voorsloten gedempt en ontbreekt een landschappelijke inpassing van de erven.



- erfbouw
- erforientatie
- voordeur
- achterdeur/deeldeur
- erfverharding/ logistieke ruimte
- siertuin
- groententuin
- boomgaard
- (bloemrijk)gras
- grote bomen
- beplantingssingel
- randsloot
- dam met damhek
- landhek
- TIP: maak een mooie plek bij het erf



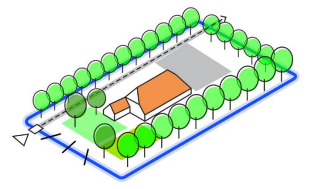
Erfbebouwing

Oorspronkelijk werden er in de Anna Paulownapolder kleine stomp- en kromp-boerderijen gebouwd, in samenhang met de veeteelt in deze polder. De zandgrond in het westelijk deel van de Anna Paulownapolder bleek echter een mooie basis voor agrarisch gebruik, maar aan het begin van de twintigste eeuw wel uitermate geschikt voor bloembollenteelt. Bloembollenkwekers begonnen zich massaal te vestigen. Inmiddels is de Anna Paulownapolder uitgegroeid tot het grootste aaneengesloten bollengebied van Nederland. Bloembollenschuren zijn gebouwd als opslag- en werkruimte voor bloembollenkwekers. In de schuur werden de bloembollen gedroogd op (houten) stellingen. In de gevels bevonden zich openslaande deuren of ramen voor een natuurlijke klimaatbeheersing.

De bollenschuren en stolpen zijn van waarde om te behouden en terug te bouwen, indien verdwenen. Ze zijn karakteristiek voor deze polders.



De bloembollenschuur is representatief voor de bloeiperiode van de bloembollenteelt in de Anna Paulownapolder.



Landschappelijke inpassing het erf

In Anna Paulownapolder zijn er rijkelijk ingepaste erven, met mooie tuinen, moestuinen, water rond het erf, vijverpartijen, damhekken, grote solitaire bomen en landschappelijke beplantingen rond de erfbebouwing.

Andere erven worden ruimtelijk gedomineerd door logistieke functies, schuren en loodsen. Het agrarisch productielandschap is hier gemaximaliseerd; een landschappelijke inpassing ontbreekt veelal op deze erven.



Groene inpassing kop-rompboerderij langs de Middenweg, met tot vijverpartij verbrede sloot aan de voorzijde en een toegangsbrug naar het erf.



TIPS

Maak meer onderscheid tussen het ‘voor’ op het erf, waarmee het erf zich toont aan de omgeving en het ‘achter’ met loodsen, schuren, logistiek en grote verhardingen.

Pas op grote erven een robuuste landschappelijke erfinpassing toe, passend bij de schaal van het bedrijf.

Beplantingen op en rond de erven kunnen worden gecombineerd met andere functies, zoals bollenbassins, paardenweides, biodiverse bloemenweides, (bollen)showtuinen) of boomgaarden met woningen voor seizoensarbeiders.



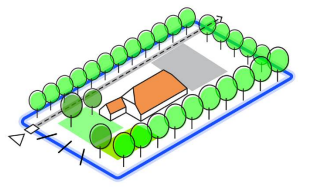
Voorbeeld robuuste groene erfinpassing (boomweide gecombineerd met tuin en paardenweides), passend bij de schaal van het landschap



Polderweg (hoofdweg)

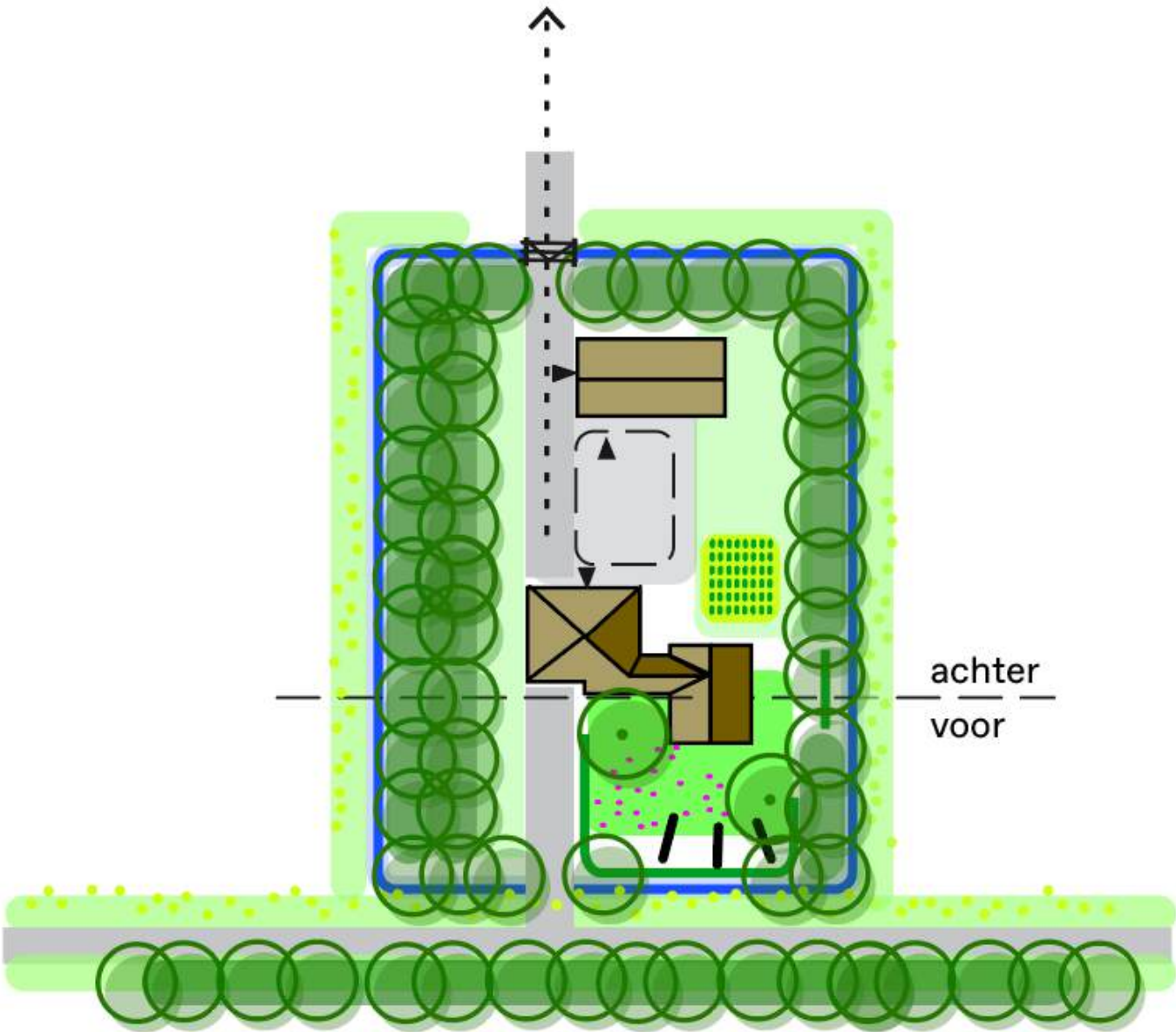


Burgerweg (dwarsweg)



Hoofdopzet erf

Op hoofdlijnen zijn de erven vierkant of rechthoekig van vorm. De boerderijen staan georiënteerd op de weg, soms staan de boerderijen parallel aan de weg. Kenmerkend zijn de groene singels met grote bomen rond het erf. Ook aan de overzijde van de weg staan vaak beplantingen. Deze vormen samen met de erfbeplantingen een ‘groen tunneltje’ over de weg.



- erfbebouwing
- erforiëntatie
- voordeur
- achterdeur/deeldeur
- erfverharding/ logistieke ruimte
- siertuin
- groententuin
- boomgaard
- (bloemrijk)gras
- grote bomen
- beplantingssingel
- randsloot
- landhek
- TIP: realiseer een ‘groene tunnel’ aan de weg



Erfbebouwing

In de polder staan verschillende typen erfbebouwing. Oorspronkelijk stonden er stolpboerderijen, daar is een deel van verdwenen en vervangen door verschillende woonhuizen, boerderijen en stallen. Op een aantal erven ontbreekt het woonhuis en staat er alleen bedrijfsmatige bebouwing. Het typische erfkarakter, waarin wonen en werken rond het gezin samenkomt, ontbreekt hier (nog).

De stolpen zijn van waarde om te behouden en terug te bouwen, indien verdwenen. Ze zijn karakteristiek voor deze polders.



Verbouwde stolpboerderij



Landschappelijke inpassing het erf

De erven in polder Waard-Nieuwland hebben nu geen duidelijk samenhangend karakter. De groene singels om de erven, met soms beplantingen langs de wegen, is het meest opvallende kenmerk en kwaliteit in het verder open polderlandschap. Dit is een kwaliteit om verder te versterken.



Erven met groene singels rond de erven

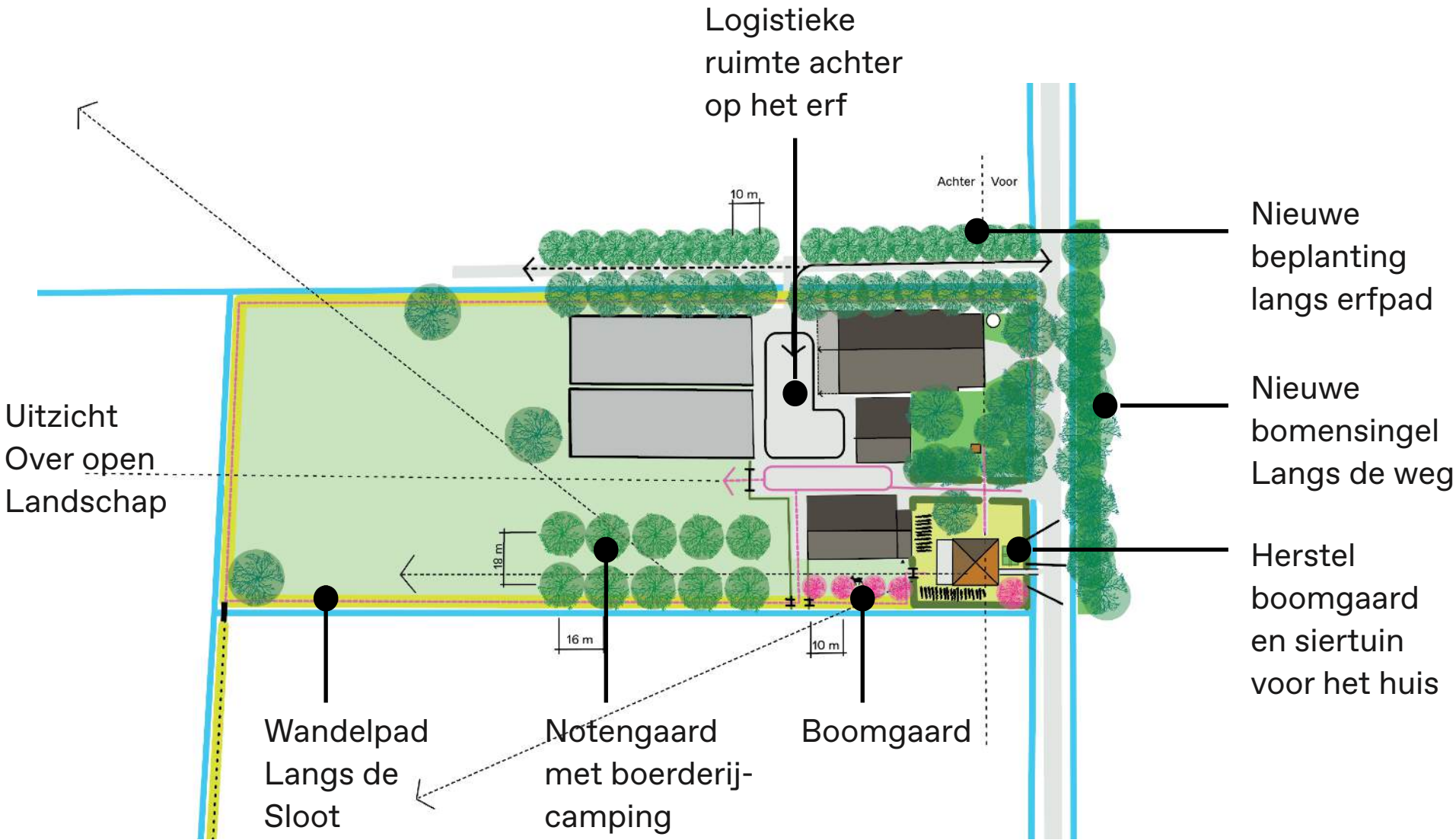
TIPS

Leg nieuwe struwelen en boomsingels aan rond de erven en langs de aanliggende wegen, waardoor er ‘groene tunneltjes’ in het verder open landschap ontstaan. Ze verrijken het erf, het landschap en de biodiversiteit in de polder.

Verken of er kleinschalige wandelpaden langs de erfsloten aangelegd kunnen worden, in combinatie met de bemestingsvrije zones langs de sloten, natuurvriendelijke oevers en bloemrijke bermen.



Aanplant nieuwe boomsingels langs erven, landpaden en polderwegen





7 Groetpolder

Samenhang met het landschap

De Groetpolder werd in 1847 aangedijkt vanaf het vaste land van West-Friesland, in dezelfde periode als de Anna Paulownapolder en de Polder Waard-Nieuwland.

De polder is rechtlijnig ingericht met een lange hoofdweg door het midden van de polder. De erven liggen langs één zijde verspreid langs de weg en de Westfriesedijk. De polder is geheel open. De erven bieden enig groen in de open ruimte.

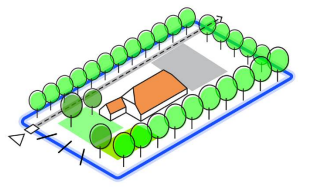




Langs de weg in de polder

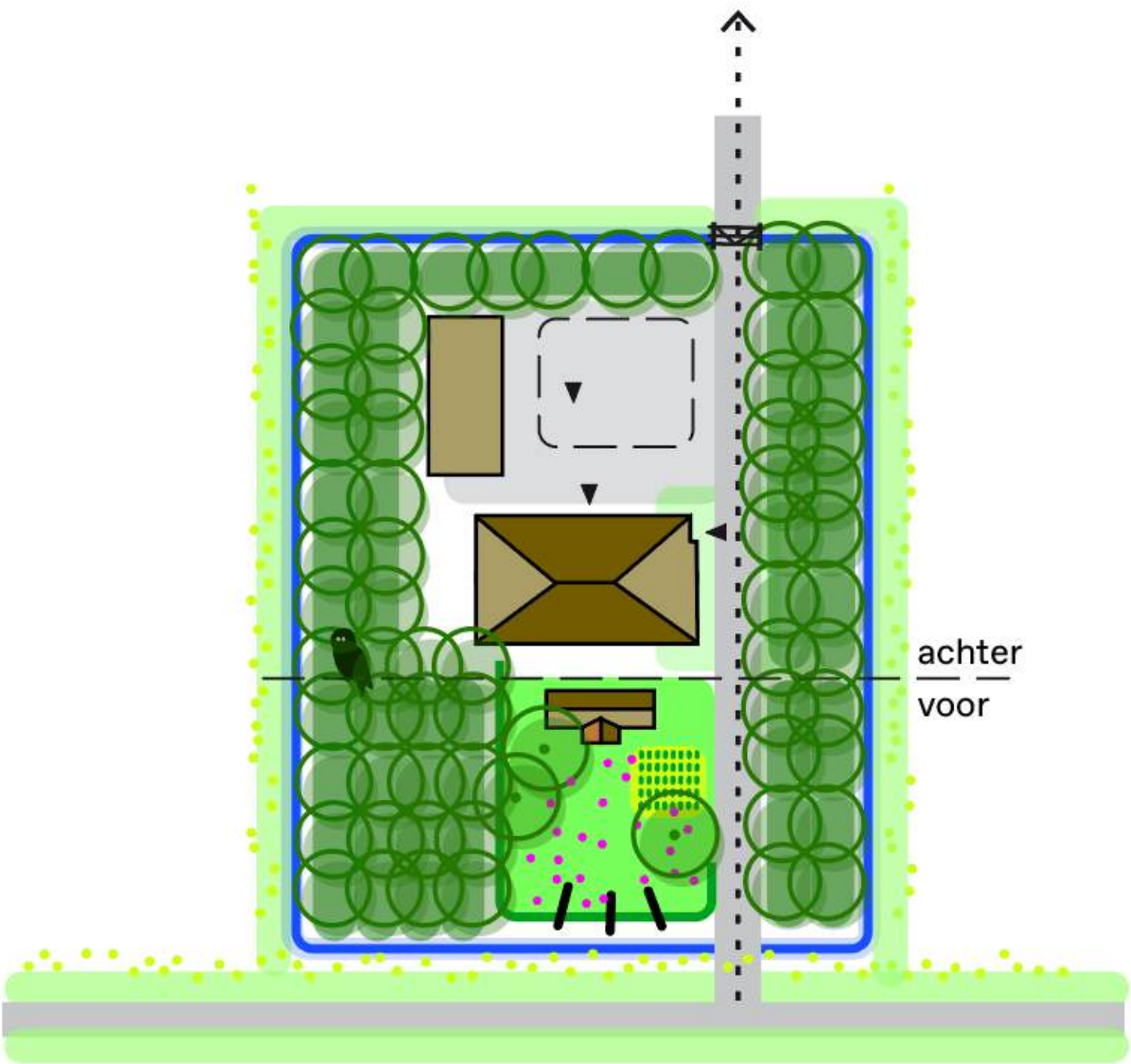


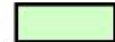
Langs de dijk



Hoofdopzet erf

De erven zijn vierkant of rechthoekig van vorm. De boerderijen staan georiënteerd op de weg, soms staan de boerderijen parallel aan de weg. Het voorerf is groen ingericht, vaak met een siertuin voor het woonhuis, met bijvoorbeeld hagen en enkele grote solitaire sierbomen. Naast of schuin voor het woonhuis ligt traditioneel een fruitboomgaard en een moestuin. De bijgebouwen staan achter de boerderij. Het ligt ook de logistieke werkdeel van het erf. Kenmerkend zijn de groene singels met grote bomen rond het erf. De beplantingen passen de bebouwing in, in het landschap. Over het erfpad is er een zichtlijn naar het achterliggende landschap.



-  erfbebouwing
-  erforiëntatie
-  voordeur
-  achterdeur/deeldeur
-  erfverharding/ logistieke ruimte
-  siertuin
-  groententuin
-  boomgaard
-  (bloemrijk)gras
-  grote bomen
-  beplantingssingel/erfbosje
-  randsloot
-  landhek
-  TIP: realiseer een erfbosje



Erfbebouwing

In de Groetpolder staat verschillende typen boerderijen. Er staan enige stolpboerderijen. In de polder en langs de dijk staan kop-romp-boerderijen. In het midden de polder ligt een voormalige proefboerderij die oorspronkelijk werd opgezet als een Limburgs carré-erf.





Landschappelijke inpassing van het erf

De Groetpolder ontbeert een sterk eigen karakter. De groene singels om een aantal erven is het meest opvallende kenmerk en kwaliteit in het verder open polder landschap.

De voormalige proefboerderij laat de kwaliteiten zien van een groene erfinpassing, die met zorg is ontworpen en wordt beheerd. Het is een verrijking voor het erf, het landschap en de biodiversiteit in de polder.



Groene singel met onderbeplanting rond het erf
(Proefboerderij Groetpolder)



Siertuin voor het huis, met grote bomen rondom
(Proefboerderij Groetpolder)



Werkdeel ingepast met bomensingel
(Proefboerderij Groetpolder)



TIPS

Leg een bossingels, mooie tuinen en nieuwe natuur aan op en rond de erven. Ze verrijken het erf, de woonkwaliteit, het landschap en de biodiversiteit in de polder.



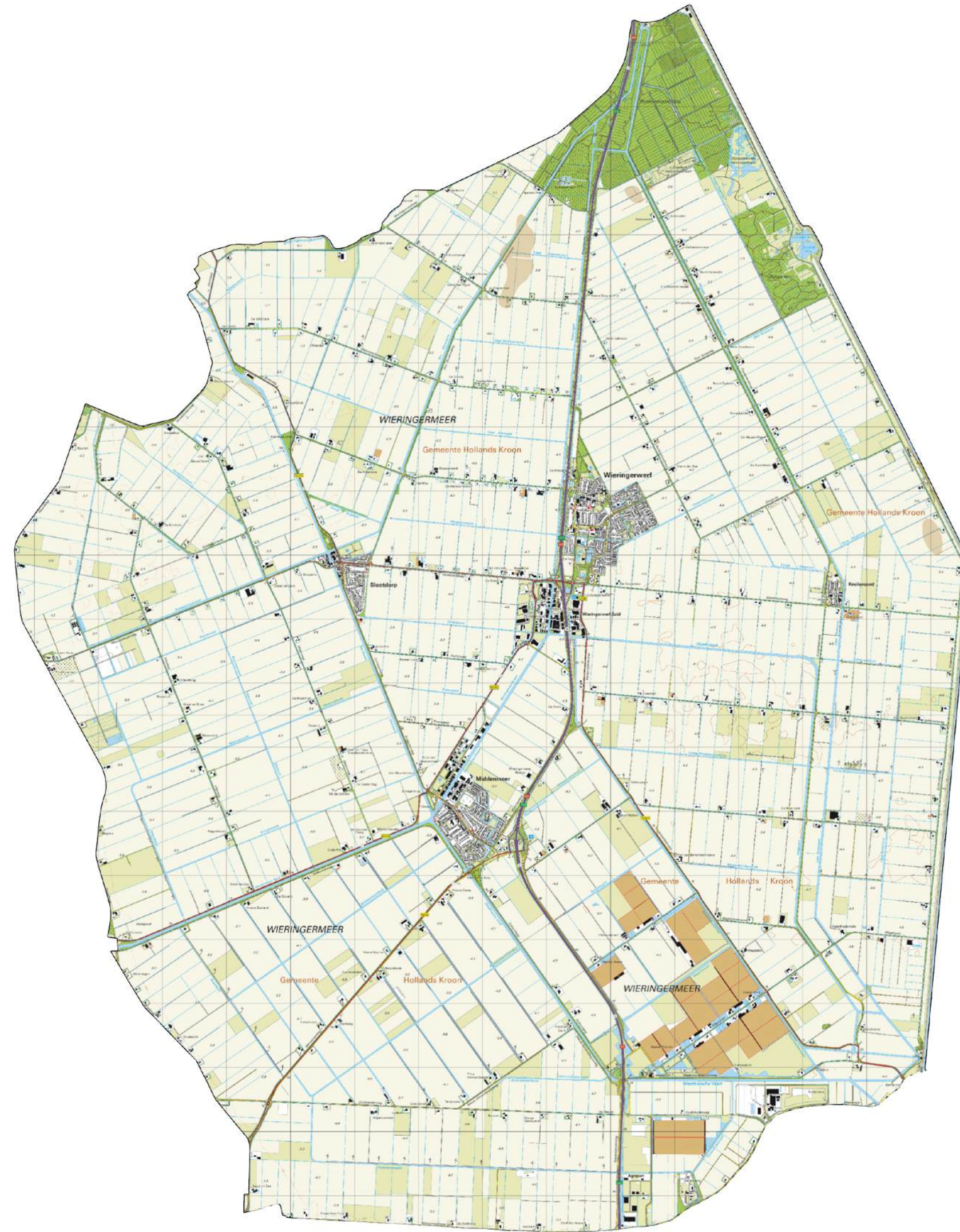
Bomensingel rond het erf
(Proefboerderij Groetpolder)



8 Wieringermeer

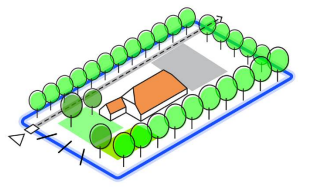
Samenhang met het landschap

De Wieringermeer is een landschap van de tekentafel. De polder werd in 1930 ingepolderd. In het ontwerp voor de polder en de daarin gelegen erven komen nut en schoonheid samen. Er zijn mooie lanen, waterlopen, open ruimtes en samenhangende erven ontworpen. Voor de polder werd zo een totaalontwerp op alle schaalniveaus gemaakt. De monumentale vaarten vormen de hoofdassen van de polder en door middel van beplanting langs de vaarten en wegen, bij de dorpen en op de erven hebben de ontwerpers maat en schaal gegeven aan de grote openheid. Er is een duidelijke ritmiek van de erven met erfbeplanting en boerderijen met opvallende oranje daken.





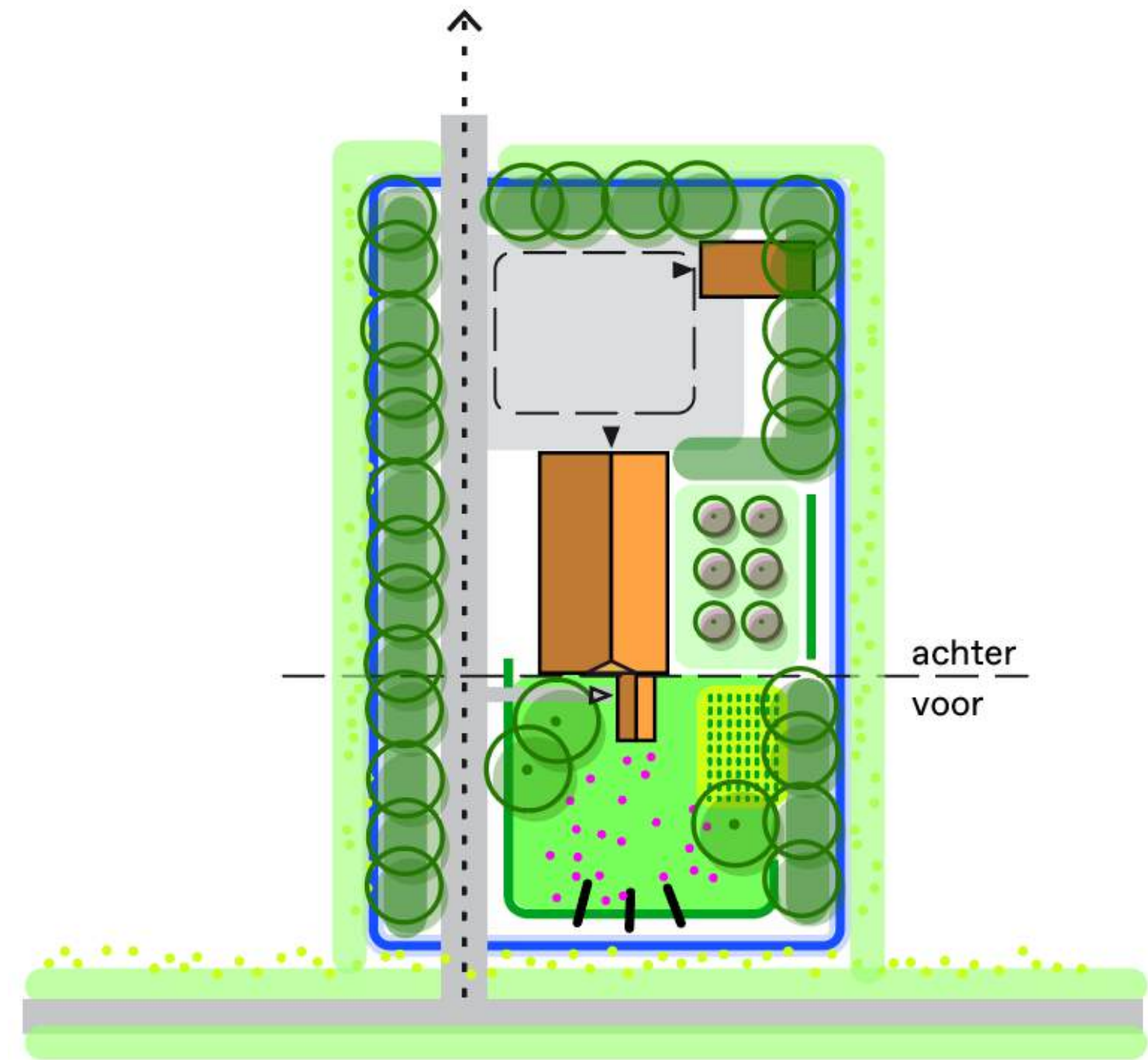
Wegen met lanen en beplantingen, erven in de 'groene jas' en kenmerkende oranje dakvlakken.



Hoofdopzet erf

De erven zijn vierkant of rechthoekig van vorm. De boerderijen staan georiënteerd op de weg, soms staan de boerderijen parallel aan de weg. Het voorerf is groen ingericht, vaak met een siertuin voor het woonhuis, met bijvoorbeeld hagen en enkele grote solitaire sierbomen. Naast of schuin voor het woonhuis ligt traditioneel een fruitboomgaard en een moestuin. De bijgebouwen staan achter de boerderij. Het ligt ook de logistieke werkdeel van het erf. Kenmerkend zijn de groene singels met grote bomen rond het erf. De beplantingen passen de bebouwing in, in het landschap. Over het erfpad is er een zichtlijn naar het achterliggende landschap.

Van grote waarde is dat alle erven in de Wieringermeerpolder een vergelijkbare erfopzet hebben, met vaste maatvoeringen, ordering van erfcomponenten, beplantingstypen en samenhangende erfbebouwing. Alle erven zijn onderdeel van de compositie.



- erfbebouwing
- erforiëntatie
- voordeur
- achterdeur/deeldeur
- erfverharding/ logistieke ruimte
- siertuin
- groententuin
- boomgaard
- (bloemrijk)gras
- grote bomen
- beplantingssingel/erfbosje
- randsloot

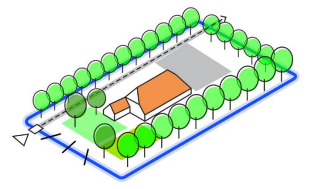


Erfbebouwing

Voor het ontwerp van de boerderijen is indertijd uitvoerig ruimtelijk onderzoek gedaan naar een passende boerderijvorm die seriematig gebouwd kon worden. Uiteindelijk werd gekozen voor het 'kop-romp-type' in genormaliseerde vorm, uitgevoerd in vijf standaardtypen van oplopende grootte. Kenmerkend zijn de opvallende oranje dakvlakken.



Kenmerkende kop-rompboerderij met oranje dakvlakken

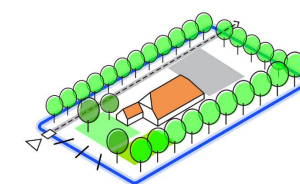


Landschappelijke inpassing het erf

De erfbebouwing is steeds ingepast met een stevige boomsingel aan drie zijden van het erf. Onder de grote bomen staan veelal struiken. De beplantingen geven het erf een 'groene jas'. Aan de voorzijde toont het erf zich met een tuin, het voorhuis en enkele solitaire sierbomen.



Kenmerkende erfinpassing



Siertuin voor
het huis

Greppel als
begrenzing
van het erf
langs de weg

Grote bomen

Nutstuinen
naast de
boerderij



Greppel of
sloot langs
de
bomensingel

Boomsingel met
struikenlaag



TIPS

Behoud de kenmerkend boerderijen met de oranje dakvlakken en oorspronkelijke erfinpassing. Deze zijn van grote waarde.

Geef het erf een nieuwe 'groene jas' rond de erfbebouwing, als het erf vergroot moet worden. Kijk daarbij naar de opbouw van de oorspronkelijke beplantingen.

De bomensingel kan versterkt worden door een helofytenfilter (voor de zuivering van afstromend water) of een bloemenstrook.

Leg de grote oppervlaktes verharding, de logistiek, opslag en parkeerplaatsen altijd achterop het erf, achter het woonhuis.

Maak een mooie siertuin voor het erf. Wees trots op het mooie Wieringermeer-type, dat nut en schoonheid combineert.

Logistieke ruimte achter op het erf

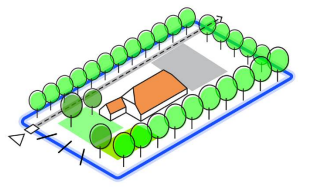


Herstel
boomgaard
en siertuin
voor het huis

Bestaande
bomensingel

Nieuwe
'groene jas'

Helofytenfilter



Colofon

Het werkboek ‘Ervenboek Hollands Kroon is in opdracht van de gemeente Hollands Kroon opgesteld door MOOI Noord-Holland en Van Paridon x de Groot landschapsarchitecten.

Ambtelijke begeleiding

Claudia Huitema, gemeente Hollands Kroon

Astrid Zwaag, gemeente Hollands Kroon

Milou van der Gragt, gemeente Hollands Kroon

Paul Visser, gemeente Hollands Kroon

Lotte van Nispen, gemeente Hollands Kroon

Stefan Louwerse, gemeente Hollands Kroon

Projectteam

Ruut van Paridon, Van Paridon x de Groot

Karen de Groot, Van Paridon x de Groot

Lisa Timmerman, MOOI Noord-Holland

Renee Stroomer, MOOI Noord-Holland

Tekeningen en foto's

Van Paridon x de Groot landschapsarchitecten, tenzij anders vermeld

Alkmaar, november 2023

Van Paridon x de Groot landschapsarchitecten

Kea Boumanstraat 118

1095ma Amsterdam

020 4687477

mail@vpxdg.nl

www.vpxdg.nl

MOOI Noord-Holland adviseurs omgevingskwaliteit

Emmastraat 111

1814 DP Alkmaar

072-520 44 59

info@mooinoord-holland.nl

www.mooinoord-holland.nl